



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

### **R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales**

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè  
factorum pertinentes, breuiter tractantur

**Azor, Juan**

**Coloniae Agrippinae, 1612**

8 De cambio, quod literis fit, & à mercatoribus vocatur cambium ad  
nundinas.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-14014**



tra vllam vsuram etiam solent mercatores minoris emere stipendia militibus debita, & salaria, quæ debentur ministris Principum, aut famulis nobilium, & illustrium virorum.

*De cambio, quod literis fit, & à mercatoribus vocatur cambium ad nundinas.*

CAPVT VIII.

**T**ERTIVM Cambij genus literis fieri solitum, cambium ad nundinas vulgo nominatur: in quo videlicet nunc est, & versatur tota ferè nummulariorum ars, & negotiatio, quæ non gratia mercium sit, sed quæstus, & lucri. Nam quemadmodum olim inuenta, & introducta sunt nundinæ, vt omnes, & singuli facilius, & commodius merces coemerent: non enim vbicunq; gentium merces inveniuntur: & ob eam causam designata sunt certa loca, ad quæ venditores cum mercibus, & emptores cum pecunijs conuenirent, vt illi venderent, & emerent hi: sic mercatores, & nummularij suas nundinas instituerunt, & certa loca designarunt, in quæ commode, & opportune conueniant cum suis debitis, & creditis. Nec ipsi in locis, mercium emptiones, vel venditiones fiunt, sed pecuniarum solutiones, & traditiones, ita vt alij debita soluant, alij vero debita contrahant: reddantur itidem dati, & accepti rationes, & denovo pecuniæ creduntur, & accipiuntur: immò totum huiusmodi negotium ferè sine vllis pecunijs transigitur, solum datis, & acceptis chirographis, aut synographis: nam cum pecuniæ non vbique habeantur, conueniunt nummularij in certa quædam loca, vbi alij pecunias credunt, alij accipiunt, & debita contrahunt: quæ quidem nundinæ quater in anno de more celebrantur, singulis, videlicet, quibusque trimestribus. Primas appellant nundinas Apparitionis, quia fiunt post festum diem Apparitionis Domini, aut paulo ante dictatum, & sacrum Purificationis B. Virginis diem. Secundas vocant nundinas Paschatis, quia celebrantur in eunte mense Maio, in quem solet incidere dies festus Pentecostes. Tertias, nundinas Augusti, quia in eo mense peraguntur. Quartas, nundinas omnium Sanctorum, quia paulo post eum diem celebrari solent.

Hinc est, vt cambium fieri dicatur ad primas, vel proximas nundinas, vel ad secundas, tertias, vel quartas: at pecunias dari, vel accipi ad primas, vel secundas nundinas, nihil aliud est, quàm pecuniarum solutionem esse faciendam ad tres, vel sex menses. Aliquando vero pecuniæ dantur vno in loco, vt soluantur in alio, in quo nullæ nundinæ fiunt. Aliquando item dantur in vno loco, vt soluantur in alio, in quo nundinæ fiunt. Sed quamuis in loco, vbi solvendæ sunt, non peragantur nundinæ, fingere tamen mercatores solent, ac si ibi nundinæ celebrarentur, quia ad solutionem pecuniarum præfiguntur ea tempora, in quibus nundinæ peragi consueverunt, ac ita dicuntur pecuniæ dari, & accipi ad primos, vel secundos, vel tertios terminos, hoc est, ad tempus trimestre, vel semestre, vel longius, in quo prima, vel secunda, vel tertia nundinæ celebrantur.

His positis, Primo queritur, An cambia eiusmodi sint licita? hoc est, An nummularijs liceat his ex cambijs lucrum exigere? Ratio dubitandi est, quia tale cambium videtur esse mutuum, permutationis nomine simulatum: nam Titius, v. g. dat pecunias Caio, vt eas post aliquod tempus recipiat.

Finge Titium pecunias dare ad primas nundinas Lugdunenses, vel Placentinas, quid hoc aliud est, nisi eas dare, vt sibi reddantur post tres, vel duos, vel vnum mensem, prout prima nundinæ plus minusus distat?

Deinde huiusmodi cambium non est institutum ad merces emendas, sed solum ad lucrum, & quæstum.

Item, non videtur esse vlla in hoc cambio permutatio quia non ratione loci magis, minusve remoti lucrum exitur, sed ratione breuitatis longiorisve temporis, ad quod solutio differtur.

Accedit, quod eo maius lucrum accipitur, quo ad longius tempus solutio prorogatur. Quid, quod ipsi mercatores, & nummularij suo arbitrato, cambiorum pretia constituunt & taxant? Ad extremum, huiusmodi cambia videntur Pij V. constitutione esse sublata.

Dicendum est, cambia prædicta non esse vsuraria, vel iniqua, vel siccæ, iure naturali, vel communi scripto; quoniam in his cambijs, si citra fraudem & dolum fiant verè, re ipsa literæ vno loco in alium mittuntur, & virtute literarum fit solutio pecuniæ receptæ in alio loco, quam in eo, vbi soluitur.

At videndum est diligenter, an Pij V. constitutione damnentur? Extat apud Nauar. in *Manual. cap. 17. num. 200.* & apud Ioan. Bapt. Lupum in *tract. de vsur. comment. 3. §. 1. num. 68.* Pij V. constitutio, quæ incipit: [In eam pro nostro pastoralis, in qua certæ conditiones in cambijs ad nundinas requisitæ ponuntur: In quatum prima conditione sic est.

[Primum igitur damnamus ea omnia cambia, quæ siccæ nominantur, & ita confinguntur, vt contrahentes, ad certas nundinas, seu ad alia loca cambia celebrare simulent, ad quæ loca ij, qui pecuniam recipiunt, literas quidem suas cambij tradunt, sed non mittuntur, vel ita mittuntur, vt eo, vade procellerunt, inanes referantur.]

Hæc conditio merito requiritur, vt nummulariorum abusus tollatur huiusmodi, quo Titius nummularius dat pecunias Caio Genuæ, vt eas cum lucro Lugduni recipiat. Scribit Caius literas mittendas Lugdunum ad eum, quem offert Titius ipsi Caio, vt pro eo soluat Lugduni, & receptas literas à Caio, sub quarum fide essent Lugduni pecuniæ solvendæ, Titius retinet apud se, & elapso tempore videlicet sex mensum, in quibus essent literæ Caij Lugdunum peruenire, & alia à Lugdunensi vrbe ad Genensem redire: fingit Titius se recepisse literas à Seio suorum negotiorum procuratore, Lugduni commoranti, in quibus Seius scribit se pecunias minime habuisse, quas pro Caio solueret, & ideo eas alitudo accepisse iure, & nomine cambij, vt ipse Caius Genuæ Titio solueret, ac proinde Caius cogitur soluere cum lucro Lugduni pecunias, primum Genuæ acceptas, & iterum cogitur Genuæ soluere etiam cum alio lucro pecunias, quæ singuntur pro eo Lugduni in cambium acceptæ: & ita cum accepit, v. g. Genuæ à Titio centum, ad sex mensum exitum soluit Genuæ eidem Titio centum & viginquatuor, & Titius lucratur ex cambio quatuor & viginqui. Tale igitur cambium est mutuum cum lucro, non permutatio pecuniæ, quia nullæ sunt literæ Lugdunum missæ: aut si missæ sunt, redeunt Genuam inanes, quia nulla sit facta Lugduni solutio, sed Seius procurator Titij fingit se pecunias in vim cambij Lugduni recepisse, qui pro Caio solueret.

Item etiam literæ mittantur, redeunt, sive remittuntur inanes aliquando; quia nummularij procurator, vel eas non ostendit ei, qui solutus erat, vel eas acceptas non habet is, ad quem missæ sunt, & tamen procurator nummularij remittit eas, ac si ostensa, & accepta, & non soluta fuissent ab eo, qui soluere deberet.

Secunda conditio est hæc: Vt literæ reuera dentur, & tradantur ab eo, qui pecunias recipit in vno loco, vt eas soluat in alio. Et ideo Pontifex ait: Aut etiam nullis huiusmodi literis traditis, pecunia ibi denique cum interesse reposcitur, vbi contractus fuerit celebratus: nam inter dantes, & recipientes vsque à principio ita conuenerat, vel certè talis intentio erat: neque quisquam est, qui in nundinis, aut locis supradictis, huiusmodi literis receptis, solutionem faciat. Cui malo simile etiam illud est, cum pecuniæ, siue depositæ, siue alio nomine ficti cambiij traduntur, vt postea eodem in loco, vel alibi cum lucro restituantur.

Ratio huius rei est, quia vbi nullæ literæ ex loco, vbi pecuniæ recipiuntur, mittuntur ad alium locum, in quo sol-



soluenda essent, mutuum est fictum nomine cambi, quia solum expectatur temporis lapsus, & cursus, ut pecunia solutio fiat, & proinde lucrum est usurarium, quia ex mutuo percipitur.

Tertia conditio est: Ne nummularij præstitutum solutionis terminum, lucro ex tacita, vel expressa conventionie recepto, seu etiam tantummodo promisso differant. Hæc conditio merito etiam requiritur ad tollendum eum nummulariorum abusum, & fraudem, qui præstitutum solutionis tempus, ob lucrum vel receptum, vel promissum, prorogare consueverunt. Explicabo rem exemplo: Dat Titius nummularius pecunias Caio Gebuz, eas ut in alio loco soluat ad tres menses: quia vero Caius maius lucrum promittit, si præfixum solutionis tempus longius protrahatur, Titius protrahit, & ita maius lucrum acquirit. Damnat igitur Pontifex cambia, quibus maius, aut minus lucrum exigitur, quo citius, vel tardius facienda solutio pecuniarum est.

Quarta conditio cambiolorum est ista: Ne pactum fiat ab initio, cum pecunia datur alicubi, ut alibi solvantur de certo, & determinato loco soluendo, etiam in eo euentu, & casu, cum facta pecuniarum solutio non fuerit tempore præstituto. Quia conditio Pontifex etiam tollit abusum nummulariorum, ut omnes fraudes ab sint à cambijs. Solent enim (exempli causa) nummularij dare pecunias Gebuz, ut sibi solvantur in Hispania, ad primas, vel proximas nundinas, eo pacto, ut si is, qui recipit, non soluetur eas præstituto tempore, certum, & determinatum lucrum, quod statim taxatur, reddere debeat. Tale pactum Pontifex merito condemnat, quia id, quod nummularij interest, satis est si solvantur post mortem debitoris, non ante illam: quia si ante mortem solvantur, possunt multas fraudes accidere, cum nondum certo constare queat quantum sit id, quod interest nummularij. Præterea post mortem debitoris, creditur in iudicio, lite contra debitorem mora, ius habet exigendi id, quod sua interest, & ita sufficit: Denique cum lucrum sit incertum, & dubium, nummularius paciscitur de certo lucro, quod est iniquum.

Quinta conditio: Ne realia cambia aliter quam pro primis nundinis, ubi illa celebrantur: ubi vero non celebrantur, pro primis terminis, iuxta receptum locorum usum, exerceantur, abusu illo prorsus reiecto, cambia pro secundis, & deinceps, nundinis, siue terminis exerceantur.

Sexta conditio: ut pro varietate locorum, quæ solutioni destinantur, longinquitatis, & vicinitatis illorum ratio habeatur: ut non longiores termini solutionis præfigantur, quam loca solutioni destinata desiderant. Et concludit Pontifex: [Quicumque contra nostram constitutionem commiserit, penis à sacris Canonibus contra usurarios inflictis se noverit subiacere.] De quibus conditionibus aliqua breviter disputabo.

### Quædam quæstiones de cambijs, & eorum conditionibus diluuntur.

#### CAPVT IX.

PRIMO queritur, An prædicta Pij V. constitutione cambia ad nundinas fieri solita condemnentur, tanquam ficta, & ficta? Quidam tradiderunt, ea cambia esse sublata. Primum, quia in prima conditione Pontifex damnat omnia cambia ficta, sed omne cambium, in quo nummularius pecunias dat, & tradit, eas alibi receperurus, siccum appellant Laurentius Rodolphus, S. Antoninus, & alij ergo sublata sunt: cambia ad nundinas, in quibus nummularij dant pecunias, ut eas alibi recipiant. Deinde, quia Gofredus, Hostiensis, & alij cap. in civitate, de Usur. cambia ad nundinas, tanquam usuraria improbant.

Cæterum, non videtur talia cambia Pius V. sustulisse, sed potius declarasse, quibus pactis, & conditionibus, ut licita, permittantur. Accedit, quod Archiep. Panormitanus

consultasse fertur Gregorium XIII. super hac quæstione, quam in præfenti agimus, An, scilicet, Pij V. constitutio huiusmodi cambia tolleret: & Pontifex id totum negotij commisit cuidam Cardinalium congregationi: quæ quidem auctoritate prædicti Pontificis respondit: Pij V. constitutione, cambia ad nundinas non prohiberi, dummodo in his seruentur, quæ alioqui ad cambiolorum æquitatem, & iustitiam necessaria sunt, & in literis ipsius Pij V. continentur.

Ad argumentum ergo primo loco positum, Respondeo, Pium V. sicca cambia damnare: æt qui non omnia cambia ad nundinas ficta, & ficta sunt: & quamvis ea olim nonnulli ficta esse tradiderint, realia tamen sunt, ijs seruat, quæ Pij V. constitutio requirit. In his enim cambijs reuera est permutatio pecuniarum præsentis, quam dat nummularius, cum pecunia absenti, in loco nundinis destinato soluenda: aut est vera emptio, quæ nummularius pecuniam dat tanquam pretium, quo emit pecuniam sibi tradendam in loco, in quo nundina celebrantur: vel est contractus innominatus, quo nummularius dat pecuniam in vno loco, ut sibi in alio pecunia alia reddatur.

Nec impedit, ut ad alterum argumentum respondeam, quod Gofredus, & Hostiensis totum huiusmodi contractum mutuum esse crediderint, quia reuera mutuum non est, etiam si interueniat temporis lapsus: id enim est ex accidenti, quia pecunia absens, & loco distanti soluenda, statim reddi nequit in eodem loco, in quo data, & accepta est pecunia præsens.

Secundo queritur, Quid dicendum sit de eo cambio, quo nummularij hoc tempore vtuntur, nimirum, Titius nummularius dat Gebuz Caio mille aureos, ut soluat eos in primis nundinis Lugduni, & Caius Lugduni nec habet filium, nec fratrem, nec socium, nec ministrum, nec procuratorem, nec alium aliquem sibi notum, qui pro eo ibi soluat: & ideo Titius offert ei Seium suum ministrum, vel procuratorem, vel amicum, aut socium Lugduni commorantem, qui pro eo soluat. Et ita Caius literas scribit ad Seium ministrum, vel procuratorem Titij, ut soluat sibi ipsi, tanquam ministro, vel procuratori Titij mille aureos, quos fateatur ipse Caius se Gebuz à Titio accepisse: & tunc idem Seius Lugduni mille aureos soluit pro Caio, & constituit ipsum Caium debitorem mille aureorum, quos pro ipso Lugduni Seius soluit. Et deinde Seius scribit literas ad Titium, vel ad alium nummularium Genuesem, ut exigat mille aureos à Caio, quos pro eo ipse Seius Lugduni soluit: ac propterea Caius cogit lucrum ex cambio duplicatum solvere: vnum Lugduni, ubi finitum est primitum cambium, & soluit sunt mille aurei, quos Gebuz à Titio Caius acceperat: secundum lucrum soluit Caius Gebuz, ubi finitum secundum cambium, & solvantur mille aurei, quos Lugduni Seius soluerat pro Caio.

Hoc cambium est nostro sæculo inter nummularios vfatissimum, & vocant Itali cambio con la recorla, de quo Archiep. Panormitanus consultasse perhibetur Gregorium XIII. an Pij V. Constitutione de Cambijs edita damnaretur: quia nummularius dat pecunias ei, quem ser in loco nundinarum nullum habere, qui pro ipso soluat, & nummularius curat, ut amicus, vel socius, vel minister, vel procurator suos literas accipiat, & soluat pro eo: & deinde scribit ipse procurator alias literas ei, pro quo soluit, ut Gebuz ipse soluat nummulario nummos, quos Lugduni pro ipso soluerat: & Cardinales quidem ad respondendum destinati, summi Pontificis auctoritate, & nomine respondisse dicuntur, tale cambium, Pij V. constitutione, & literis, non comprehendi. Vnde quidam sentiunt, generatim cambium, quod dixi, esse licitum: quia Natani. in Manual. cap. 17. num. 299. Siluest. Vstra 4. quæst. 9. prope fin. & Franc. Garzia de contract. par. 2. cap. 14. docent, posse nummularium dare pecunias ei, qui in loco nundinarum, vel ubi eas soluturus est, nullum habet, qui pro ipso soluat, dummodo tamen ibi possit solvere per aliquem alium, videlicet, per illum, qui sit ipsius nummularij, à quo pecunias acceperat,

focius,